

mpc

METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

VZDELÁVANÍM
PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH
RÓMSKÝCH KOMUNIT

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKÝCH KOMUNIT

Zuzana Adamová

Čítam si rozprávku

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum,
Ševčenkova 11, 850 01
Bratislava

Autor UZ: Mgr. Zuzana Adamová

Kontakt na autora UZ: ZŠ Štítnik,
zuzuoravcova@gmail.com

Názov: Čítam si rozprávku

Rok vytvorenia: 2014

**Oponentský posudok
vypracoval:** Mgr. Jarmila Motúzová

ISBN 978-80-565-0042-2

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunít. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

Obsah:

Rozprávka o Dežovi (Paramisi palo Dežis)	3
Ravasz József: Straka a Cigánove oči (E kekeraška haj le romane manuške jakha)	7
Ravasz József: Neobyčajný sen (upravený text)	9
Daniela Hívešová-Šilanová: Čirikloro Mirikloro, (zdramatizovaný a upravený text)	13
Dezider Banga: Cvrček Tobiáš a rómsky primáš	19
Dezider Banga: O rómskej vlajke	22
Zoznam použitej literatúry	24

Rozprávka o Dežovi (Paramisi palo Dežis)

1 Prečítaj si pozorne rozprávku:

Kde bolo, tam bolo, sladko šťastlivo bol jeden Róm. Mal veľa detí, ale aj veľkú biedu. Najmladší syn sa vybral do sveta. Slúžil u bohatých, ale dobre sa nemal. Rozhodol sa, že odíde preč. A tak utekal cez hustý les. Zbadal vysokú skalú, ktorá sa práve otvorila a uvidel, práve, ako do nej vchádzali zbojníci a potom, ako z nej vychádzali na krásnych koňoch. Vošiel aj on do tej skaly. Po stoloch, na zemi, videl veľa bohatstva, šperky, drahokamy. Keď sa tak obzeral, uvidel v kúte krásnu princeznú, ktorá bola zviazaná. Veľmi sa mu zapáčila. Potom, po chvíli sa k nemu ozvala: „Utekaj preč, lebo o chvíľu sa vrátia a zabijú ťa.“ Ale mladý Róm Deži sa nezľakol, vyslobodil, pobožkal ju a začali spolu utekať do zámku, kde princezná bývala. Bola to dcéra bohatého kráľa. Keď kráľ zbadal svoju dcéru, ktorú tak dlho hľadal, veľmi sa jej zaradoval. Princezná vyrozprávala, ako ju Róm Deži zachránil a čo všetko musela prežiť. Rozhodol sa kráľ, že vystrojí svadbu svojej jedinej dcére a vezme si Dežiho. A tak sa aj stalo. Po svadbe sa kráľ rozhodol, že dá vyškolit' Dežiho. Zavolať múdrych učiteľov, a tak Dežiho naučili písať, čítať a všetko, čo treba k životu. Veľmi dobre sa žilo Dežimu na zámku, ale veľmi mu chýbali jeho rodičia a súrodenci. Cítil sa ako vtáča v klietke. A tak sa rozhodol, že utečie k svojim príbuzným. A tak raz v noci svoj plán uskutočnil. Prechádzal hustým lesom a skoro na každom strome napísal: „Stadial' prechádzal kráľ, princ domov.“ I prišiel domov a našiel svojho otca a matku veľmi chudobných. Boli otrhaní, špinaví a lační. Jeho otec všetko, čo mal, predal, lebo nemali čo jesť. A tak začal princ, kráľ Deži, rozprávať svoj príbeh, ako sa mal, ako žil a ako sa mu pošťastilo nájsť si krásnu nevestu. Ale nikto mu neveril. Všetci si o ňom mysleli, že je blázon. Princezná bola veľmi smutná a veľmi veľa plakala za svojím Dežim. A tak sa vybrala, že ho pôjde hľadať a privedie ho naspäť do zámku. Keď prechádzala lesom, zbadala na stromoch nápis „Stadial' prechádzal kráľ, princ domov.“ Veľmi sa zaradovala, že našla cestu, po ktorej prechádzal jej muž. A bola si istá, že ho nájde. Až došla k Dežimu domov. Len čo ho videla v osade, srdce sa v nej zaradovalo a začala utekať. Skočila mu do náručia a začala ho bozkávať. Vtedy jeho otec a príbuzní uverili Dežovi, že to, čo hovoril, je pravdou. Vystrojili ešte jednu svadbu, na ktorej boli všetci Rómovia, spievali, tancovali, jedli a napili sa. A tak skoro ráno princezná s princom Dežim a s jeho rodinou sa vybrali na zámok. Oni si tam žili a žijú až dodnes.

Z rozprávky vyplýva

2 Križikom označ áno alebo nie, podľa toho, ktoré znaky sa objavili v Rozprávke o Dežovi:

Áno	Znaky rozprávky	Nie
	Objavili sa v rozprávke magické čísla?	
	Objavuje sa v rozprávke začiatková formulka Kde bolo...	
	Objavuje sa v rozprávke koncová formula Žili šťastne...	
	Víťazí v rozprávke dobro nad zlom?	
	Má rozprávka šťastný koniec?	
	Objavili sa v rozprávke nadprirodzené bytosti?	
	Vieme, na akom mieste sa odohráva dej rozprávky?	
	Je to ľudová rozprávka?	

3 Číslami od 1 – 8 označ správne poradie udalostí v rozprávke o Dežovi:

- ___ . Svadba Dežiho a princeznej
- ___ . Deži sa vracia domov ako kráľ, ale nikto mu neverí.
- ___ . Princezná hľadá svojho princa.
- ___ . Deži zachráni princeznú.
- ___ . Po rómskej svadbe sa vracajú na zámok.
- ___ . Deži odchádza do sveta.
- ___ . Deži sa cíti ako vtáča v kletke.
- ___ . Deži uteká cez hustý les.

4 Vyber si jednu z vyššie uvedených udalostí a zilustruj (nakresli) ju:

5 K postavě pripoj len správne tvrdenia na základe rozprávky:

sa zaľúbil do princeznej
cítil sa ako vo väzení naučil sa čítať a písať
oženil sa s princeznou **DEŽI** rodičia mu nechýbali
bol najstarší mal len jednu svadbu
bol odvážny

6 Ako sa po rómsky povie rozprávka? _____

7 Podčiarkni v texte priamu reč.

8 Na základe ukážky textu zakrúžkuj informácie o Rómoch:

sú bohatí, sú hladní, majú veľa detí, sú nebojácni, vedia milovať svojich blízkych, nemajú radi slobodu, nosia otrhané oblečenie.

9 Z textu ukážky nevplýva:

- a) Princezná sa Dežimu hned' zapáčila.
- b) Deži písal na každý strom svoj odkaz.
- c) Dežimu nikto neveril, že je kráľom.
- d) Princezná mala Dežiho veľmi rada.

10 Z textu ukážky vyplýva:

- a) Deži našiel doma len matku.
- b) Deži bojoval so zbojníkmi.
- c) Dežiho pokladali za blázna.
- d) Deži nebol Róm.

11 Napíš, aké meno by si dal princeznej: _____

12 Pomôž nájsť cestu princeznej k Dežimu do osady. Princeznú si potom vyfarbi.

Ravasz József: Straka a Cigánove oči (E kekeraška haj le romane manuške jakha)

1 Prečítaj si pozorne príbeh:

Stretli sa raz Cigán a straka. Bolo to v čase, keď ešte vtáci rozprávali ľudskou rečou. Strake sa nesmierne zapáčili cigánove oči, a chcela ich stoj čo stoj získať pre seba.

„Musím ich mať za každú cenu!“ zaumienila si.

Cigána trápil veľký hlad. Vybral sa na ďalekú vandrovku, aby pre svojich dvanásť detí zohnal niečo pod zub.

Zahĺbený do myšlienok, ani si straku nevšimol.

„Čo by si chcel za svoje oči?“ oslovila Cigána.

„Čo to krákaš?“ zľakol sa.

„Chcem Tvoje oči. Ligocú sa ako kráľovská koruna.“

Cigán sa zamračil a tváril sa, akoby nič nepočul. Nad tou kráľovskou korunou sa predsa len zamyslel. „Ak sú moje oči také nádherné ako kráľovská koruna, prečo potom moja rodina hladuje?“ špekuloval ďalej. „Jaj, tak! Azda preto, že ľudia sú lakomí. Samozrejme! Aký som ja blázon!“ Udrel sa po čele.

„Tak počúvaj!“ povedal strake. „Za svoje oči chcem vrece plné zlata. Máš na to celý deň! Zlato prines do cigánskej osady na okraji dediny!“

Straka sa prenáramne potešila a vyletela do výšky. Nad Cigánovou hlavou opísala kruh a stratila sa v diaľke. Cigán zamieril domov. Vzrušene očakával nasledujúci deň. Napoludnie sa objavila celá stračia rodina. Každý člen stračej družiny držal v zobáku kožené vrecko naplnené zlatom. Cigán sa potešil, a vzápätí zľakol. Veď za zlato musí draho zaplatiť! Zobral rozum do hrsti a začal premýšľať. Zakrátko sa upokojil.

„Dám ti svoje oči, no bezo mňa nie sú hodné ani deravý groš. Ligocú sa iba vtedy, keď žijú vo mne. Sú zakorenené v mojej duši. Ak ich odtiaľ vytrhneš, zhasnú, stratia všetok ligot, nebudeš mať z nich žiaden osoh. Pre mňa, za mňa, vezmi si ich, ale aj so mnou. Inak nemajú cenu,“ riekol Cigán strake. Straka sa zatvárila ako mudrc, keď hlboko premýšľa. Uverila Cigánovi, lebo bez slova odletela. Na svoje zlato celkom zabudla, ostalo Cigánovi.

Odvtedy kradne straka len ligotavé, neživé predmety, ktoré nestratia lesk. A Cigánove oči sú od tých čias žiarivejšie ako hviezdy.

2 Kto vystupuje v príbehu? _____

3 Vypíš z textu prirovnanie _____

4 Vyber možnosť, ktorá správne vysvetľuje ustálené slovné spojenie *zobral rozum do hrsti*:

- a) chytil sa hlavy,
- b) prestal uvažovať,
- c) porozmýšľal,
- d) zľakol sa.

5 Odpovedz na otázky z príbehu a odpovede vyhľadaj v osemsmierovke:

Kto je hlavným hrdinom príbehu? _____

Komu sa zapáčili cigánove oči? _____

Cigán za svoje oči žiadal vrece plné _____

Cigán pochádzal z cigánskej _____

Koľko času mala straka na zhromaždenie zlata? _____

Straka sa tvárila ako _____, keď premýšľala.

Vzala si straka nakoniec Cigánove oči? _____

Vzala si straka naspäť zlato? _____

Cigánove oči sú teraz žiarivejšie ako _____

C	K	N	I	E	O	Z
R	I	E	K	S	D	L
D	K	G	A	A	E	A
U	E	D	Á	I	Ň	T
M	Y	R	N	N	Š	A
H	V	I	E	Z	D	Y
E	K	A	R	T	S	A

Keď správne vylúštiš osemsmierovku, ostane ti 9 písmen, ktoré ukrývajú rómske pomenovanie pre straku. _____

6 Zdôvodni vlastnými slovami, prečo si nakoniec straka nevzala cigánove oči:

7 Ako si vnímal, že autor namiesto pomenovania Róm použil v príbehu slovo Cigán?

Zdôvodni svojimi slovami

Ravasz József: Neobyčajný sen (upravený text)

1 Prečítaj si pozorne príbeh:

Jednému dievčatku sa raz prisnilo, že ľudia na celom svete hovoria jedinou rečou. Tou rečou bola rómčina – reč Cigánov. Dievčatko sa zobudilo a dalo sa do usedavého plaču.

„Ja nie som Cigánka! Nechcem rozprávať cigánskou rečou!“ opakovalo jednostaj. No sen sa opakoval noc čo noc. Po čase sa dievčatko zmierilo so svojím osudom. Začalo sa trápiť tým, ako sa tento ťažký jazyk naučí. Veď učiť sa cudziu reč si vyžaduje nemálo námahy. Možno, že by urobilo všetko pre to, aby sa „cigánčinu“ učiť nemuselo, keby sa sny dali dajako odohnať. Ale to sa nedalo. Nakoniec sa pobralo do sveta, naučiť sa jazyk Cigánov. Prešlo hodný kus cesty, keď stretlo kučeravého chlapca.

„Buď šťastná!“ pozdravil, „kam si sa vybrala?“

„Idem sa učiť po cigánsky,“ odpovedalo dievčatko.

„Po cigánsky?“ čudoval sa chlapec. „Prečo sa chceš učiť reč, ktorou hovoríš tak dobre, ako keď plynie potôčik?“

„Ja že ňou hovorím?“ zakrútilo hlavou dievčatko.

„Pravdaže! Veď ja som cigánsky chlapec. A aký by som to bol Cigán, keby som nerozumel svojej materinskej reči? Volám sa Khamero. A ty? Ako ťa nazývajú?“

„Ja som Margaréta.“

„Máš veľmi pekné meno!“ pochválil Margarétu Khamero. „Takže ty tvrdíš, že viem už hovoriť po cigánsky...?“ spytovala sa nedôverčivo Margaréta.

„Akože by si nevedela, veď od prvej chvíle sa zhovárime cigánskou rečou“, presviedčal ju Khamero.

„Zázračná reč je táto rómčina! Akoby som mala v ústach namiesto jazyka vtáčie krídelká. Moje myšlienky lietajú ako vtáčence,“ rozosmiala sa Margaréta.

Ráno, keď sa zobudila, uvedomila si, čo sa jej snívало. Schytila školskú tašku a náhlila sa do školy. Vďaka neobyčajnému snu sa jej stala túžba po vedomostiach každodenným sprievodcom.

2 Kto je hlavným hrdinom príbehu? _____

3 Čo sa snívало hrdinovi príbehu? _____

4 Koho stretol hrdina príbehu? _____

5 Vypíš z ukážky aká je rómčina: _____

6 Aká je podľa teba rómčina, napíš svojimi slovami.

7 V texte vyznač priamu reč.

8 Spojenie *materinský jazyk* znamená, že ide o

- a) matkin jazyk,
- b) matkinu reč,
- c) rodnú reč.

9) Slovo spojenie *prešlo hodný kus cesty* by sme mohli vysvetliť ako:

- a) prešlo len trošku z trasy,
- b) prešlo už celú trasu,
- c) prešlo už veľa z trasy.

10 Prečítaj si hore uvedený príbeh v jednom z variantov rómskeho jazyka (olašská rómčina):

Ravasz József: Suno

Jokhar jek šejori, jek maškar le but, kodo suno dikhlas, ke pe luma jek šib vorbin le Rom, kodi naj kaver, sar e romani šib. Darajlas e šejori, ande pesko suno rovelas.

„Me či som Rom! Me či avo Rom! E romani šib le čorengi šib si!... Phenlas pala jekhavreste. De sagda pa kadi dikhelas suno, pak cini vrama andre phad'ilas ande pesko trajo či žanlas sar te vorbi e romani šib.

„Av bachtalo!“ najisarde jekhavres.

„Karing, kaj zsas?“ pušerlas. „Žav romani šib te siťovav!“

„Das duma e šejori romani šib?“ mucijas pes o šavo. „Sostar trubuj tuke e romani šib te siťos, kana kade vorbislá, sar pašesko žape.

„Inke ke vorbij les?“ akanak inke darajlas šejori. Aba sar te na vorbijas ke me romano šavo som,

pe mura daki šib vorbij haj hat'aras jekhavras. Kaver falo man Kamoreske kharen. Haj tut,“ pušelas o šavo. Man Margarétka bolde.

„Šukar anav si tu.“ lošalas Khamaro.

„Dapol kodi ašaves, ke me vorbi e romengi šib? Aba sartena žanesas romales, me phenav kathar angluno minuto ke ame pej romani šib vorbi saras – žurardas kadi Khamoro.

„Dapol! Kadi but'i chtom. Kana vorbij, sar anda mura šibako than sar phaka te avnas: Mure gindura sar čirik'ľa te avlas. La slobodimaski šib si kadi.“ Lošalas Margaréta.

Detehara, kana e šejori opre ust'ilas, hajgindijas pes sosko sunok dikhlas, ande pesko vast las peski školaki taska haj... kathar kadi vrama la lindrako avri rakhipe žanismaski trus ingrelas la.

11 Pomôž si textom v rómčine a doplň k slovám v slovenskom jazyku správne písmeňá označujúce slová v rómskom jazyku:

- 1) chlapec _____
- 2) rómsky jazyk _____
- 3) vtáčik _____
- 4) rozosmiať sa _____
- 5) pekné _____
- 6) sen _____
- 7) školská _____
- 8) dievča _____
- 9) taška _____
- 10) vidieť _____

A šejori, B šavo, C šukar, D suno, E romani šib, F taska, G čirik'ľa, H lošalas, I dikhelas, J školaki.

12 Určite si si všimol, že rómčina má viacero podôb, podobne ako má slovenčina nárečia.

Vypíš aspoň dva príklady na slová z textu v rómskom jazyku, ktoré si poznal v inom tvare:

13 Na základe textu v rómčine vyber správnu možnosť:

- a) V rómskom jazyku sa nepoužívajú samohlásky,
- b) V rómskom jazyku sa nepoužívajú spoluhlásky,
- c) V rómskom jazyku sa nepoužívajú dvojhlásky.

14 Na základe textu v rómčine vyber správnu možnosť:

- a) V rómskom jazyku sa používa len jota.
- b) V rómskom jazyku sa používa len ypsilon.
- c) V rómskom jazyku sa používa aj ypsilon aj jota.

15 Na základe textu v rómčine vyber správnu možnosť:

- a) V rómskom jazyku sa používajú mäkkéne a dlžne.
- b) V rómskom jazyku sa používajú len mäkkéne.
- c) V rómskom jazyku sa používajú len dlžne.

Daniela Hívešová-Šilanová: Čirikloro Mirikloro, (zdramatizovaný a upravený text)

1 Prečítajte si text

Rozprávač: Drotár Janko chodil po dedinách so svojim malým synom Miškom. Raz ich zastihla noc rovno pri rómskej osade. Rómovia ich prichýlili, dali im vody i chleba a ponúkli im aj miesto pri svojom ohnisku. Z vďaky za nocľah im na druhý deň im drotár Janko poopravoval všetky deravé kotlíky a misky. Neďaleko bola dedina, práce bolo dosť, a tak ostali v osade. Miško sa hneď stihol skamarátiť so všetkými chlapcami, ale najväčšmi sa spriatelil s dievčatkom, ktoré všetci v osade volali Vtáčatko Čirikloro. Možno dostalo také meno preto, lebo bolo drobnučké a krehučké ako vtáčatko, a možno preto, lebo vedelo tak pekne ako vtáčatko spievať. Najradšej spievalo Miškovi pesničku o vtáčikovi maličkom ako korálka. Prešiel týždeň a drotár Janko sa chystal na ďalšiu cestu. Miškovi sa veľmi chcelo odísť od svojich kamarátov, ale nedalo sa nič robiť, lebo čakala ich drotárska cesta.

Miško: Vieš čo Čirikloro, dám ti na pamiatku drôteného vtáčika aj malú vtáčiu klietku, aby si na mňa nezabudla. Dobré?

Čirikloro: Ale vrátiš sa k nám, však?

Miško: Určite sa k vám vrátim, sľubujem.

Rozprávač: Miško sa rozbehol za otcom. Dievčatku Čirikloro zostal na dlani malý vtáčik z drôťkov, bol ako z jemnej čipky a skoro ako živý. Ibaže nespieval a ani nelietal. Márne mu spievala pesničku o vtáčikovi drobnom ako guľôčka z korálok. Vtáčik neožil. Len sa milo pozeral na dievčatko svojim drôteným očkom. Čirikloro zosmutnela. Už sa nehrávala so svojimi kamarátkami, chodievala s malým drôteným vtáčikom na lúku a tam mu spievala. Zdalo sa jej, že s jej piesňou mu naozaj ožívajú drôtené očka, že už-už aj on zaspieva, že už-už zamáva drôtenými krídelkami a vzlietne.

Čirikloro(*hádžuc si vtáčika*): Ty vieš, kde je môj kamarát Miško. Ty by si dokázal zaletieť až k nemu. Tak teda leť a ukáž mi, kde je Miško...

Rozprávač: Ale vtáčik jej vždy dopadol do roztvorených dlaní. Veď boli len z drôťkov. A drotár Janko sa so svojim synom Miškom do rómskej osady už nikdy nevrátili. Toľkými cestami prešli, krížom-krážom svetom, dopredu i dozadu ich chodničky viedli, že aj keby chceli, nijako by si už nevedeli spomenúť, ktorý z nich sa kľukatí do osady, kde žije dievčatko Čirikloro. Ale Miško nezabudol na svoju kamarátku. Sníval o tom, že sa mu raz podarí upliesť z drôťkov skutočne živého vtáčika. Veril, že by mu ukázal cestu k Čirikloro. Každému drôtenému vtáčikovi, ktorého

uplietol, urobil aj malé drôtené srdiečko. Kým ho vložil do hrude, zašepkal do pesničku svojej rómskej kamarátky.

Drotár Janko: Miško môj, vidím, že ti veľmi chýba tvoja rómska kamarátka. Budeme sa všade pýtať, ako sa dostaneme do osady, kde žili múdri Rómovia a tvoja kamarátka.

Rozprávač: No nikto im nevedel ukázať správnu cestu. Ani tí, ktorí poznali celý svet, rómske osady totiž neboli na mapách označené. Postupom času Čirikloro vyrástla a nebola drobná ako vtáčik, ale meno jej zostalo, pretože spievala ešte krajšie ako keď bola maličká.

Chlapci z osady: Čirikloro, pod' s nami tancovať.

Rozprávač: Čirikloro však radšej ušla, ale nie preto, žeby nerada tancovala, ale tancovať chcela iba s Miškom.

Čirikloro (*drôtenému vtáčikovi*): Prečo nič nehovoriš, nič nezaspievaš?! Keby si aspoň vzlietol a ukázal mi cestu za mojím Miškom.

Rozprávač: Raz Čirikloro pobozkala drôteného vtáčika, vtom vtáčikovi ožili oči.

Drôtený vtáčik: Pod' so mnou...

Čirikloro: Mamička, pozri sa, môj drôtený vtáčik ožil. Pust' ma s ním za Miškom.

Mamička(*plačúc*): Chod' dievča moje, lebo vidím, že sa konečne usmievaš. Darujem ti svoj náhrdelník z červených korálok, aby si nikdy nezablúdila a aby si vždy vedela, kde je tvoj domov.

Rozprávač: A tak Čirikloro, aby nezabudla, za každou zákrutou, ku každej studničke položila jednu guľičku z mamičkiných korálok. V tom začali spievať aj všetky Miškove drôtené vtáčiky a on sa rozbehol za ich spevom. Bežal Miško z jedného konca sveta, bežala Čirikloro z druhého konca sveta a uprostred sa stretli. Zanedlho bola svadba, na ktorú pozvali Rómov i Nerómov. Odvtedy chodila Čirikloro s Miškom po svete. No Čirikloro na svoj domov nikdy nezabudla. Z čerevných korálok vyrástli čerevné vlčie maky a jasne svietili po celej zemeguli.

2 Krížikom označ áno alebo nie, podľa toho, ktoré znaky sa objavili v rozprávke o Čirikloro:

Áno	Znaky rozprávky	Nie
	Objavili sa v rozprávke magické čísla?	
	Objavuje sa v rozprávke začiatočná formuľka Kde bolo...	

	Objavuje sa v rozprávke koncová formula Žili šťastne...	
	Víťazí v rozprávke dobro nad zlom?	
	Má rozprávka šťastný koniec?	
	Objavili sa v rozprávke nadprirodzené bytosti?	
	Vieme, na akom mieste sa odohráva dej rozprávky?	
	Je to ľudová rozprávka?	

3 Číslami od 1 – 8 označ správne poradie udalostí v rozprávke o Čirikloro:

- _. Čirikloro túžila za milovaným Miškom.
- _. Drôtené vtáčiky ožili.
- _. Matka darovala Čirikloro náhrdelník.
- _. Drotára a jeho syna uchýlili Rómovia.
- _. Bola veľká svadba.
- _. Drotár sa pýta na cestu do rómskej osady.
- _. Miško daroval Čirikloro drôteného vtáčika.
- _. Čirikloro pobožkala drôteného vtáčika.

4 Vyber správne možnosti:

Čím si Čirikloro označila cestu domov?

- a) nitkou, b) korálikmi, c) fazuľkou, d) vtáčikom.

Miškov otec sa volal:

- a) Janko, b) nevieme, c) Miško,

Prečo Čirikloro dostala prezývku vtáčatko?

- a) lebo skákala ako vrabček,
b) lebo bola malá a pekne spievala,
c) mala vlásky ako vtáčie perie.

5 Z textu ukážky nevyplýva:

- a) Miško sa najviac kamarátil s Čirikloro.
b) Miško sľúbil, že sa k Čirikloro vráti.
c) Miško pochádzal z rómskeho národa.

d) Miško vyrábala drôtené vtáčiky.

6 Z textu ukážky vyplýva:

- a) Drôtený vtáčik ožil, keď mu Čirikloro spievala.
- b) Drôtený vtáčik ožil, keď ho Čirikloro pobožkala.
- c) Drôtený vtáčik ožil, keď mu Miško dal srdce.
- d) Drôtený vtáčik ožil, keď Čirikloro plakala.

7 Napíš, na aký kvet sa zmenili červené korálky z náhrdelníka Čiriklorinej matky.

8 Podčiarkni v texte prirovnanie.

9 Podčiarkni v texte zdobeninu.

10 Napíšeme si päťlístok (do druhého riadku napíš, aký bol Miško, do tretieho riadku čo robil Miško, do štvrtého riadku napíš vetu o Miškovi zo štyroch slov a do posledného riadku napíš jedným slovom, kto to bol Miško):

Miško

11 Rozlúšti, čo je napísané podľa uvedenej abecedy:

A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	N	O	P	R	S	T	U	V	X	Y	Z
🍏	π	...	=	#	μ	&	^	∂	Δ	@	~	∞	≈	©	ƒ	†	*	‡	›	√	{	}

~∂ƒ∂Δ@≈ƒ≈

12 Napíšeme si akrostich. Doplň podľa príkladu, aká bola Čirikloro tak, aby si každú vec napísal na príslušné písmenko (keď nebudeš vedieť vymyslieť slovo na začiatkové písmeno, môžeš dať slovo aj cez príslušné písmeno, druhý príklad):

Čestná
mlá
R
I
K
L
O
R
O

13 Doplň chýbajúce písmená k tvrdeniam, akí boli Rómovia podľa textu ukážky:

P _ H _ _ T _ NNÍ _ R I A _ _ E _ K Í M _ _ R I
M _ L _ J Ú _ I R _ D _ S _ IE _ _ J _ A T A _ _ U J _

14 Poukazuje príbeh na úprimné kamarátstvo medzi rôznymi národmi? Zakrúžkuj správne tvrdenie. ÁNO – NIE

15 Sú podľa textu na mape zobrazené rómske osady? Zakrúžkuj správne tvrdenie. ÁNO – NIE

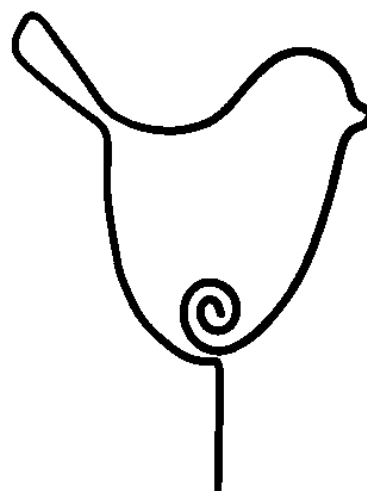
16 Doplň slová zo zátvorky do básničky tak, aby sa rýmovali:

Ty môj maličký _____,
podobný ti nie je _____.

Si mojou spomienkou na _____,
jemu patrí časť môjho _____.

(Miška, vtáčik, srdiečka, nik)

17 Vymaluj si drôteného vtáčika a vlčí mak:

Dezider Banga: Cvrček Tobiáš a rómsky primáš

1 Prečítaj si text

Kde bolo, tam bolo, žil raz jeden cigánsky primáš. A tento primáš mal toľko detí, koľko mal vlasov na hlave. Prsty na oboch rukách mu nestačili, aby ich spočítal. Neostávalo mu nič iné, ako začať počítať aj druhýkrát, odznova. Trápil sa, pot ho zalieval, ale aj tak sa nedopočítal. Keď sa ho niekto spýtal, koľko má detí, odpovedal takto:

„Toľko, koľko mám prstov na oboch rukách a ešte dva razy viac ako polovicu.“ Ľudia sa iba pousmiali a krútiac hlavami išli ďalej.

Raz bola doma celá rodina. Vonku bola krutá zima. V takom mrazivom počasí sa len zriedkavo niekto zatúlal do tých opustených končín. Toto miesto na okraji lesa budilo strach. V diaľke sa izývalo zavýjanie vlkov. Aj malý domček sa naplňal strachom. Zrazu ktosi zaklopal na maličké okienko. Cigáni sa od strachu stúlili do kúta izby. Čo si mali, chudáci nešťastní počať?

„Kto je?“ spýtal sa cigánsky primáš, keď nazbieral trochu odvahy.

„Pusťte ma dnu, prosím vás pekne. To som ja, cvrček Tobiáš!“ nariekal návštevník pred dverami.

„Čo ťa to napadlo prísť k nám na návštevu v takomto hroznom počasí?“ spýtal sa zvedavo primáš cvrčka, keď odomkol a otvoril dvere.

Cvrček neveril vlastným očiam. Mnohí sedliaci v dedine sa s nimi ani len do reči nedali. A tento chudobný Cigán mu hneď otvoril.

„Kto k nám prichádza v dobrom, toho radi uvítame! Pod' ďalej! Toto je aj tvoj domov,“ povedal Cigán a znovu zamkol.

„Vidíš, dobrý človeče, nemám nič okrem týchto huslí. Podelím sa s tebou o ne! Ľudia sa na mňa hnevajú. Vraj celé leto iba vyhrávam. A z toho sa vyžiť nedá.“

„Tvrdia, že kto nerobí, nech neje,“ podotkol Cigán.

„A ty s tým súhlasíš?“

„S čím?“ opýtal sa Cigán.

„No s tým skvelým porekadlom!“

„Ale čoby. Ľudia naroyprávajú všelijaké hlúposti. Ved' to by som musel aj seba odúdiť na smrť hladom. Okrem vyhrávania na husliach neviem nič. Ani zem obrobiť, ani kosu nabrúsiť. No rozumiem ľudským srdciam. Ak chce človek plakať, tak ho royplačem, Ak sa chce smiať, tak ho rozveselím. Ja sám, celkom sám!“ vychvaľoval sa Cigán pred Tobiášom.

„Lárifári, aký si ty len múdry človek. Mne by to určite nebolo zišlo na um. To je dobré

vysvetlenie!“ spokojne prikyvoval Tobiáš.

V dome sa rozhostilo ticho. Dietky sa uložili na odpočinok, každé si našlo svoje miesto. Tobiáš sa zamyslel a potom pokračoval: „Ja som zasa huslistom lúk a dolín. Moja hudba ukolíše do sladkého sna kvety na lúke i deti, ktoé tam naháňajú motýle a vijú kvetinové vence.“

„No, teraz to už bude každému jasné!“

„To áno, ale kam sa podejem? Nemám domov,“ zosmutnel Tobiáš.

„Ja si myslím, že v takom veľkom dome sa nájde miesto aj pre dvoch huslistov,“ povedal cigánsky primáš a položil ruku na Tobiášovo plece.

„Nerozumiem, ako sa môže také veľké srdce, aké majú Cigáni, vmestiť di ich tela?“ šepkal si pre seba Tobiáš.

V lete si ľudia všimli, že lúka je oveľa pestrejšia ako predtým a v lese pribudlo vtáčieho spevu. Na okolí bolo počuť rozprávkové husle. Každý, kto sa tu čo len na chvíľočku zastavil, odchádzal domov s blaženým pocitom v srdci... To hrali cvrček Tobiáš s cigánskym primášom.

2 Vyber pravdivé tvrdenie z príbehu o rómskom primášovi:

- a) primáš mal takmer desať detí,
- b) primáš vedel nabrúsiť kosu,
- c) primáš rozumel ľuďom,
- d) primáš vyhnal Tobiáša.

3 Vyber nepravdivé tvrdenie z príbehu o rómskom primášovi:

- a) príbeh sa odohráva v zime,
- b) Cigáni sa ničoho nebáli,
- c) cvrčka ľudia nemali radi,
- d) Cigáni bývali na okraji lesa.

4 Vyber správny význam slova primáš:

- a) vodca rómskej rodiny.
- b) prvý huslista v kapele.
- c) otec mnohých detí.
- d) vodca rómskej osady.

5 Vypíš z textu porekadlo.

6 Skús svojimi slovami vysvetliť napísané porekadlo:

7 Čo nemali spoločné primáš a cvrček?

- a) boli veľmi dobrí huslisti,
- b) rozveseľovali deti a ľudí,
- c) obidvaja mali svoj domov.
- d) obidvaja boli chudobní.

8 Zakrúžkuj len správne tvrdenia, akí boli Rómovia v príbehu:

hudobníci – remeselníci

bohatí – chudobní

priateľskí – nepriateľskí

nepohostinní – pohostinní

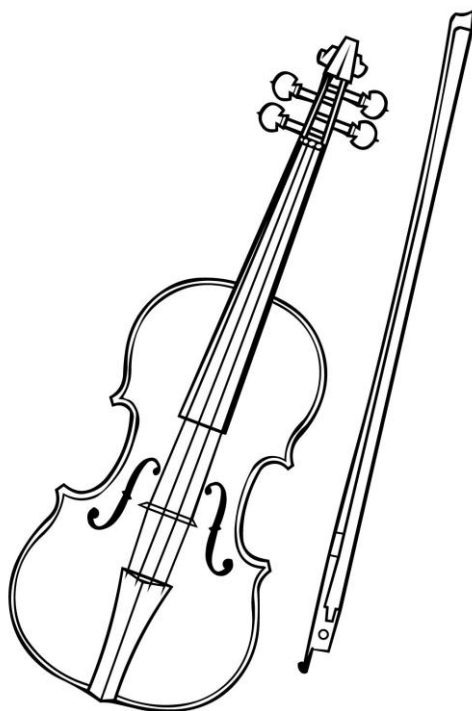
múdri – hlúpi

nenávidiaci – milujúci

9 Ako pôsobila spoločná hra primáša a cvrčka na okolie?

- a) neveselo,
- b) smutne,
- c) odpudivo,
- d) šťastne.

10 Vymaľuj si husle:

Dezider Banga: _____

1 Prečítaj si text

Tvorila ju dva pruhy. Spodný je zelený a horný modrý. Zelená farba vyjadruje trávnatý povrch zeme, po ktorom Rómovia chodili a chodia, trávu, do ktorej sadali, na nej odpočívali, často aj spali a nachádzali v rastlinstve potravu pre silu a zdravie. Modrá farba vyjadruje čistú, číru oblohu, pod ktorou viedli cesty, keď sa ich zrak upieral do nekonečných diaľav. Uprostred vlajky je koleso.

Symbolika kolesa je viacvýznamová. Na prekonávanie vzdialenosti sa v minulosti používali vozy. Koleso je tiež znakom Indie na jej vlajke. Umiestnenie na rómsku vlajku symbolizuje historickú spätosť všetkých Rómov s ich pravlast'ou. Toto koleso vyjadruje zvláštny symbol označovaný ako Drahma čakra. Koleso – Drahma čakra je prastarý symbol a uchováva významné prvky indickej filozofie opradenej povest'ami.

2 Správne odpovedz na otázky z textu:

Koľko farieb je na rómskej vlajke? _____

Ktorá farba znázorňuje spätosť Rómov s prírodou? _____

Čo Rómom poskytovala tráva? _____

Ktorá farba predstavuje čistotu? _____

Odkiaľ pochádzajú Rómovia? _____

Aký predmet na vlajke poukazuje na kočovný život Rómov? _____

Aký symbol má indická filozofia? _____

Koľko odsekov má text? _____

Kto je autorom textu? _____

Skús vymyslieť nadpis ukážke textu a napíš ho na vyznačené miesto.

3 Vyber nesprávnu možnosť:

- a) opakom rastlinstva je živočíšstvo,
- b) opakom slova viacvýznamový je jednovýznamový,
- c) opakom odpočinku je oddych,
- d) opakom sily je slabosť.

4 Rozlušti, čo je napísané podľa uvedenej abecedy:

A	B	C	Č	D	E	F	G	H	I	K	L	M	N	O	P	R	S	T	U	V	X	Y	Z
🍏	π	...	„	=	#	μ	&	^	∂	Δ	@	~	∞	≈	©	£	†	*	‡	›	√	{	}

= f 🍏 ^ ~ 🍏 „ 🍏 Δ f 🍏

5 Na základe textu skús nakresliť rómsku vlajku:

6 Pospájaj jednotlivé vlajky so štátmi, ku ktorým patria:

Maďarsko
Slovensko
India
Poľsko

Zoznam použitej literatúry:

BANGA, D. 1993. *Geni barica*. Bratislava : Ministerstvo školstva a vedy SR. 1993. 95 s. ISBN 80-85584-10-7.

HIVEŠOVÁ-ŠILANOVÁ, D. *Vtáčatko Koráločka - Čirikloro Mirikloro*. [online] [Cit. 2014-03.20]
Dostupné na: http://www.youtube.com/watch?v=AD8sT9se_Gg

RAVASZ, J.. 2012. *Domček v srdci/ Szivházikó / O jileskero kheroro* [online] [Cit. 2014-03.20]
Dostupné na: <http://paramisa.blogspot.sk/2012/01/ravasz-jozsef-domcek-v-srdci-szivhaziko.html>

TATÁR, E., POLLÁK, M., BUGALOVÁ, K. 2002. *Džavas ke tu mende*. [online] [Cit. 2014-03.20]
Dostupné na: <http://2003.rnlweb.org/modules.php?name=News&file=print&sid=172>

<http://babetko.rodinka.sk/vychovavame/tvorivo-s-detmi/najdi-cestu-z-bludiska/>

<http://www.statnevlajky.sk/zoznam>

<http://market1-1.webnode.cz/album/prit/vlci-mak-gif/>

<http://www.sashe.sk/gabrjel/detail/zapich-vtacik>

<http://www.drimmit.com/Colada/i-want-to-play-lux-aeterna-on-violin-one-day-/>

